

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۲) قانون مقررات صادرات و واردات»

مقدمه

هدف طرح ایجاد ممنوعیت برای ورود کالاهایی است که به اندازه کافی و با کیفیت و استانداردهای لازم در داخل تولید می‌شوند. در قوانین مرتبط از جمله ماده (۲۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور به دو اختیار دولت مشتمل بر موانع تعرفه‌ای و موانع فنی تأکید شده است و در همین قانون مقررات صادرات و واردات نیز اختیار ممنوعیت واردات بعضی کالاها به صورت مشروط و بنا به مقتضیات و شرایط خاص زمانی داده شده است. اما طرح حاضر به دنبال اضافه شدن ابزار دائمی ممنوعیت، مشروط به دو شاخص تولید به اندازه کافی و با کیفیت مطلوب به اختیارات دولت است.

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۷۲

شماره چاپ:

۱۱۰۵

ارزیابی طرح

طرح الحاق یک تبصره به ماده (۲) قانون مقررات صادرات و واردات^۱ مصوب ۱۳۷۲/۷/۴ در قالب یک ماده واحده و با هدف حمایت از صنایع داخلی و در راستای حمایت از اشتغال پایدار و تشویق سرمایه‌گذاری و جلوگیری از خروج ارز، به شرح ذیل مطرح شده است:

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۷/۱۷

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور تولیدی

دفاتر: مطالعات انرژی،

صنعت و معدن

مطالعات ارتباطات و

فناوری‌های نوین

مطالعات زیربنایی

مطالعات حقوقی

مطالعات اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۳۱۰۱۶۱۴۶

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۸/۲۱

«ماده واحده - یک تبصره به شرح زیر به‌عنوان تبصره «۳» به ماده (۲) قانون مقررات صادرات و واردات مصوب ۱۳۷۲/۷/۴ الحاق می‌شود:

تبصره «۳» - ورود کالاهایی که در داخل کشور به اندازه کافی و با کیفیت مطلوب و مورد تأیید سازمان ملی استاندارد تولید می‌گردد، ممنوع می‌باشد.

اگرچه هدف طرح حمایت از تولید ملی و تلاش برای افزایش اشتغال و جلوگیری از خروج سرمایه عنوان شده است، اما، توجه به پیامدها و آثار آن ضروری است. این نوع ممنوعیت موجب افول فضای رقابتی در بخش تولید هم از حیث کیفیت و هم قیمت شده و به در حاشیه قرار گرفتن موضوع مبارزه با قاچاق کالا منجر می‌شود. از طرفی حساسیت این موضوع زمانی آشکارتر می‌شود که ممنوعیت خرید مربوط به کالاهای سلامت‌محور همچون دارو و... باشد که با زندگی و سلامت جامعه سر و کار دارد و ممکن است به آثار و پیامدهای سوء منجر شود.

۱. ماده (۲) - کالاهای صادراتی و وارداتی به سه گروه زیر تقسیم می‌شوند:

۱. کالای مجاز: کالایی است که صدور یا ورود آن با رعایت ضوابط، نیاز به کسب مجوز ندارد.

۲. کالای مشروط: کالایی است که صدور یا ورود آن با کسب مجوز امکانپذیر است.

۳. کالای ممنوع: کالایی است که صدور یا ورود آن به موجب شرع مقدس اسلام (به اعتبار خرید و فروش و یا مصرف) و یا به موجب قانون ممنوع گردد.

تبصره «۱» - دولت می‌تواند بنا به مقتضیات و شرایط خاص زمانی با رعایت قوانین مربوطه صدور یا ورود بعضی از کالاها را ممنوع نماید.

تبصره «۲» - (اصلاحی ۱۳۹۰/۴/۸) نوع و مشخصات کالاهای هر یک از موارد سه‌گانه فوق‌الذکر براساس آیین‌نامه‌ای که توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه و به تصویب

هیئت وزیران می‌رسد، معین خواهد شد.

بنابراین لازم است در راستای حمایت از کالای ایرانی و ارائه طرح‌هایی از این دست به فهرستی از الزامات توجه کرد که می‌تواند سیاست‌های تجاری کشور را تحت تأثیر قرار دهد و اغلب با تأثیر معکوس بر حمایت از تولید، موجب عدم تأمین کالاهای مورد نیاز، عدم تعادل در بازار و یا توسعه و بسط قاچاق کالا در کشور می‌شود.^۱

به بیان دیگر روش حمایت از محصولات داخلی با وضع سیاست‌های نرماتیو (Normative) و حاکم شدن اقتصاد دستوری و افزایش مداخلات دولت، موجبات رانت‌جویی را افزایش می‌دهد.

در شرایطی که در کنار واردات رسمی حدود ۵۴ میلیارد دلاری کشور تخمین حجم قاچاق حدود ۱۰ تا ۲۰ میلیارد دلار اعلام می‌شود، لازم است در هنگام تصویب هرگونه ممنوعیت و محدودیت در امر واردات رسمی به زمینه قاچاق‌پذیر بودن آن نیز توجه کرد. البته ممکن است گفته شود که در شرایط فعلی که کشور با محدودیت منابع ارزی و تحریم‌های تجاری و بانکی از یک سو و افزایش نرخ بیکاری و تعطیلی بنگاه‌های اقتصادی از سوی دیگر مواجه است لازم است در شرایط اضطراری و اتخاذ سیاست‌هایی از قبیل ممنوعیت واردات و سیاست‌هایی از این دست تصمیم‌گیری شود، اما لازم است دامنه شمول و تحلیل هزینه - فایده طرح فوق به دقت بررسی و آن‌گاه تصمیمات مقتضی اتخاذ شود.

همچنین ذکر این نکته حائز اهمیت است که طرح اصلاح قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۱/۰۵/۰۱» که در حال حاضر در نوبت رسیدگی در مجلس شورای اسلامی است در ماده (۱۶) فصل سوم طرح با عنوان حمایت از کالای ایرانی و خریدهای مصرفی غیرپروژه‌ای، به نوعی هدف این طرح به صورت مقطعی گنجانده شد، به گونه‌ای که وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف شده است از ثبت سفارش کالاهای خارجی دارای مشابه کالای ایرانی که با کیفیت مناسب و به میزان کافی تولید شده باشد، تا پایان برنامه ششم توسعه جلوگیری کند. همچنین در تبصره «۱» این ماده شاخص‌های کالاهای ایرانی مشخص شده تا در یک کارگروه، متشکل از همه دستگاه‌های ذیربط به صورت سالیانه مورد بازبینی قرار دهند.

از طرفی در ماده (۲۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور برقراری موانع غیرتعرفه‌ای و غیرفنی برای واردات بجز در مواردی که رعایت موازین شرع اقتضا می‌کند، ممنوع است. بر این اساس طرح مذکور با قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مغایرت دارد.

بررسی مفاد طرح

در متن طرح فوق به این نکته اشاره شده که کالاهایی که در داخل کشور به اندازه کافی و با کیفیت مطلوب و مورد تأیید سازمان ملی استاندارد تولید می‌شود ممنوع است که این تبصره حاوی نکات ذیل است:

۱. اولاً در حال حاضر پایگاه داده جامعی وجود ندارد برای اینکه تعیین کند «به اندازه کافی» چقدر است. به عبارت دیگر اتخاذ تصمیم در این زمینه نیازمند آمار واردات کشور برحسب نوع مصرف و... است.
۲. ثانیاً منظور از کیفیت مطلوب نامشخص است. زیرا مصادیق کیفیت مطلوب، یک امر نسبی است و برای کالاهای مختلف متفاوت است.
۳. ثالثاً در متن طرح به این نکته اشاره شده که مورد تأیید سازمان ملی استاندارد باشد. از آنجا که استانداردهای سازمان استاندارد به عنوان حداقل کیفیت مد نظر است، به تنهایی نمی‌تواند به عنوان شاخص برای برآورده شدن نیاز جامعه و برای

۱. سعید غلامی‌باغی، مدیریت واردات لازمه حمایت از تولید داخلی در راستای اقتصاد مقاومتی، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۵۳۴۹.

جلوگیری از واردات در نظر گرفته شود. لذا باید استانداردهای منطقه‌ای، کارخانه‌ای و بین‌المللی و استانداردهای داخلی متناظر با آنها را مبنا قرار داد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به مغایرت طرح با ماده (۲۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، پیامدهای افزایش رانت‌جویی، قاچاق کالا و عدم تعادل‌های دائمی در مکانیسم بازار رقابتی، کلیات طرح قابل دفاع نیست. پیشنهاد می‌شود این موضوع در قالب ماده (۱۶) طرح اصلاح قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۱/۵/۱» با عنوان حمایت از کالای ایرانی و خریدهای مصرفی غیرپروژه‌ای پیگیری شود.

